

Grønland, Danmark og EF

Af Frederik Harhoff

Uddrag af kronik bragt i dagbladet Politiken 30. marts 1982

Landstinget har nu – i overensstemmelse med landstingsloven om afholdelse af folkeafstemningen – bemyndiget Landsstyret til at indlede forhandlinger med Regeringen om tilrettelæggelse af Grønlands udmeldelse efter nærmere retningslinier, samt om fastlæggelse af kravene til en fremtidig alternativ tilknytning til EF.

Rent praktisk vil Regeringen herefter – på grundlag af forhandlingerne med Landsstyret – fremlægge forslag til ændring af EF-traktaterne for EF's Ministerråd. Der vil dels være tale om ændringer, der fastslår Grønlands udtræden af EF, og dels ændringer der skyldes Grønlands fremtidige forbindelse til EF. – Traktatændringsproceduren i EF er langvarig og tung: Først skal EF-Parlamentet og EF-Kommissionen høres om traktatændringsforslaget, og derefter skal ændringerne vedtages med énstemmighed i Rådet. Det således undertegnede forslag skal herefter ratificeres af medlemslandenes regeringer, der for deres vedkommende først skal indhente samtykke fra deres respektive parlamenter i overensstemmelse med medlems-

landenes forfatninger. – Hvis denne procedure skal være tilendebragt inden d. 1. januar 1984, – hvor Grønland forudsættes udtrådt af EF – skal den være sat igang senest inden udgangen af indeværende år.

Regeringspartiet Siumut opnåede – allerede inden EF-afstemningen – nogenlunde bred opbakning fra sine samarbejdspartnere under EF-kampagnen (1) til at stræbe mod den såkaldte 'OLT-associering' med EF, – d. v. s. EFs associeringsordning med sine øvrige Oversøiske Lande og Territorier, (deraf betegnelsen 'OLT-ordning'). Denne ordning afhænger indholdsmæssigt nøje af 'Lomékonventionen', som EF indgår for 5 år ad gangen med 60 udviklingslande i Afrika, Vestindien og Stillehavet. – Begge ordninger skal fornys næste gang i 1985, og indebærer – i hovedsagen – udviklingsbistand i forskellige former, samt gensidige toldlempelser og mestbegunstigelsesforpligtelse. De associerede lande skal til gengæld indrømme EF en række præferencer ved etablering og investeringer af kapital, know-how og tek-

nologi i disse lande. De oversøiske lande og territorier har selvstyreordninger i stil med Grønlands Hjemmestyre, og de er ikke medlemmer af EF, selvom de tilhører EF-landene. EF kan ikke ophæve told på importen fra OLT, men kan pålægge importafgifter på varer fra disse områder.

Grønlands eventuelle optagelse i OLT-associeringen d. 1/1 1984 sker på et tidspunkt, hvor man allerede er begyndt at forhandle om den *nye* Lomé-konvention, der skal træde i kraft d. 1/3 1985.

EF vil formentlig foretrække at stå frit i disse forhandlinger, og vil derfor være tilbageholdende med at indrømme Grønland meget vidtgående ændringer i den eksisterende OLT-ordning.

Forhandlingerne om den alternative tilknytning til EF kommer til at løbe *parallelt* med gennemførelsen af den tunge traktatændrings procedure i anledning af Grønlands udmeldelse. Indgåelsen af den alternative ordning sker imidlertid ved anvendelse af en *lettere* fremgangsmåde, nemlig i form af en almindelig rådsforordning.

I praksis er det indlysende, at Landstinget ønsker at vurdere udmeldelsen på baggrund af den alternative ordning, som Regeringen forhandler sig frem til med EF. Forslaget til ændring af EF-traktaterne må derfor foreligge til bedømmelse for Landstinget *samtidig* med forslaget til den alternative ordning. – For OLT-ordningens vedkommende gælder det imidlertid, at Grønlands *opta-*

gelse heri i sig selv kræver en traktatændring, der altså skal gennemføres efter den langvarige traktatændringsprocedure sammen med traktatændringerne om Grønlands udmeldelse. Optagelse i OLT-ordningen kræver med andre ord dels en traktatændring (der udvider listen over de associerede områder), og dels en rådsforordning (der ændrer den eksisterende OLT-ordnings indhold). – Landstinget støder her ind i det problem, at EF-kommissionen muligvis ikke vil fremlægge noget forslag til ændring af OLT-ordningens indhold førend medlemslandene har haft lejlighed til at tilkendegive deres holdninger. Og dette kan i værste fald ikke ske før end høringssvarene fra EF-Parlamentet og EF-Kommissionen foreligger, – umiddelbart forinden undertegnelsen af traktatændringsforslagene i Rådet. – Landstinget kan med andre ord komme i den knibe at skulle sige JA til OLT-ordningen førend vilkårene for Grønlands optagelse heri er fastlagt endeligt. – Dette er efter min opfattelse en helt urimelig klemme at sætte Det grønlandske Landsting i, ikke mindst fordi det kan forhale ratifikationsproceduren udover skæringsdagen d. 1/1 1984. Både Regeringen og EF-Kommissionen bør foranledige, at Landstinget inden udgangen af 1982 kan få udmeldelsen (traktatændringerne) *og* den alternative ordning (rådets indholdsmæssige ændringer i den gældende OLT-ordning) forelagt til bedømmelse samtidigt. I et bredere perspektiv er det oplagt i alle parter interesse, at Grønlands udtræden af Fællesmarkedet kommer til at forløbe gnidningsløst, og dette taler i sig selv for en

samlet og hurtig behandling af alle nødvendige ændringsforslag.

Grønland har væsentligst interesse i at kunne opretholde sin samhandel m. v. med EF og Danmark (herunder Færøerne) uden restriktioner af nogen art. Dette vil i alt væsentligt fortsat være muligt, hvis Grønland associeres til EF *på samme vilkår* som de øvrige oversøiske lande og territorier i den gældende OLT-ordning. Heri ligger dels, at Grønland ikke stilles ringere end de øvrige OLT, og dels at der tages hensyn til Grønlands udviklingsbehov på samme måde, som der i den eksisterende OLT-associering er taget hensyn til andre OLTers behov og muligheder.

EFs varsel om opkrævning af importafgifter på Grønlands fiskeeksport til EF forekommer i denne sammenhæng ikke velbegrundet. Importen af fisk fra Grønland spiller kun en ganske beskeden rolle i forhold til EFs samlede fiskeimport og eget fiskeri, – og indtægterne fra en sådan importafgift vil under alle omstændigheder være helt uden betydning for EFs økonomi. Man efterlades således med en antydning af, at importafgiftskravet snarere har karakter af 'betaling' for Grønlands udmeldelse: en præventiv foranstaltning, der skal modvirke andre landområders eventuelle trang til at træde ud af fællesskabet. – Det er i sig selv uantageligt, at sådanne foranstaltninger iværksættes overfor det grønlandske fiskeri, når de intet har med Grønland at gøre, men derimod er begrundet i andre landes problemer. Bortset herfra må det erindres, at Grønland idag er det *eneste oversøiske område med fuldt juridisk EF-*

medlemskab. – Den 'afsmittende effekt', som Grønlands udtræden frygtes at kunne få andre steder i EF, er derfor ikke realistisk. – Grønland passer hverken etnisk, kulturelt, socialt, geografisk eller klimatisk ind i forudsætningerne for at opbygge det fælles marked i Europa, og der vil formentlig aldrig kunne skabes den fornødne europæiske identitetsfølelse i Grønland, – lige så lidt som denne følelse og forståelsen for de europæiske strømninger kan skabes i Ny Kaledonien eller på Caracao. – Grønlands situation i EF er med andre ord enestående, og ønsket om udtræden bør derfor respekteres og ikke modarbejdes.

Et eventuelt ønske fra EF om adgang til fortsat fiskeri i de grønlandske farvande er formentlig først og fremmest begrundet i enkelte vesttyske reders konkrete interesse i at bevare beskæftigelsen i og forrentningen af den nordgående 'højsøflåde'. – OLT-ordningen indeholder imidlertid ingen regler om fiskerirettigheder, og eventuelle forhandlinger herom må derfor i givet fald føres uafhængigt af de øvrige forhandlinger med EF. I modsat fald vil der være tale om ren og kraftig pression på Regeringen og Landsstyret, hvilket kun med sikkerhed vil komplicere udmeldelsesforhandlingerne – til skade for de vesttyske højsøredere. (Disse har tilkendegivet, at de ønsker størst mulig fred om sagen, og at de endog er villige til at betale licenser for at få adgang til fortsat fiskeri ved Grønland). Forudsætningen for et fortsat EF-fiskeri er imidlertid, at der er et *overskud i fiskebestandene*. Dette afhænger dels af den internationale fastsættelse af de tilladte fangstmængder og

Hjemmestyrets interesse i at lette fangstrykket i en kortere eller længere periode for at genopbygge fiskebestandene, – dels af udviklingen i det grønlandske fiskeri. Kan der under hensyntagen hertil konstateres et overskydende fiskeri, er der formentlig intet til hinder for, at dette kan erhverves af f. eks. vesttyske fiskere fra år til år. Det er ikke Hjemmestyrets hensigt at forhindre ethvert fremmed fiskeri for enhver pris, men alene at opnå den fulde rådighed over fangstrykket på de grønlandske fiskebestande, fordi fiskeriet er Grønlands dominerende hovederhverv.

Sidst, men ikke mindst, må Regeringen naturligvis påse, at Grønland i tiden frem til udmeldelsen d. 1. januar 1984 oppebærer den økonomiske støtte fra EF i fuldt samme omfang, som hvis medlemskabet var fortsat.

Hovedemnet under EF-kampagnen i Grønland var økonomien. Det eneste der efter min vurdering kan siges med sikkerhed er, at det *ikke* er muligt at afgøre klart, om Grønland på længere sigt bliver 'fattigere' ved at forlade EF. Grønland har som medlem af EF modtaget stigende økonomiske tilskud fra EFs fonde, – især Regionalfonden, og det grønlandske samfund har haft kolossal megen gavn heraf. Om denne økonomiske støtte kunne opretholdes i samme omfang som hidtil, er dog i sig selv et spørgsmål, som jeg ikke skal gå nærmere ind på her. Givet er det imidlertid, at *værdien* af EFs fiskeri i de grønlandske farvande – incl. værdien af det fiskeri i andre landes farvande, som EF har op-

nået ved at kunne tilbyde fiskerirettigheder til disse lande ved Grønland – er mindst lige så stor som værdien af de tilskud, som Grønland har modtaget af EF.

Hertil kommer, at EF-tilskudene for størstedelens vedkommende (ca. 2/3) er bevilget til mindre infra-strukturanlæg (bygge-elværker, telekommunikation, kaj-anlæg m. v.), d. v. s. udenfor det grønlandske produktionsapparat. Bortfaldet af disse midler forringer ikke umiddelbart produktiviteten i det grønlandske erhvervsliv, men betyder alene, at udbygningen af sådanne anlæg fremover vil ske i et langsommere tempo end hidtil. Dette kan være føleligt nok endda, men er næppe så katastrofalt for det grønlandske samfund, som det undertiden er blevet hævdet. – Det hører endvidere med til en vurdering af EF-støtten, at disse anlægsinvesteringer rent faktisk påfører samfundet ganske betydelige vedligeholdelsesudgifter, som i en årrække fremover binder Hjemmestyrets fordeling af samfundets økonomiske ressourcer.

Afgørende for Grønlands fremtid er grønlændernes evne til at producere værdier med de givne produktionsmidler, og denne evne berøres ikke radikalt af Grønlands udmeldelse af EF. Der vil naturligvis opstå et konkret og aktuelt finansieringsbehov til en række af de EF-støttede projekter, men dette problem er trods alt kun midlertidigt. Selvom Regeringen forlods har tilkendegivet, at de bortfaldne EF-midler ikke vil blive erstattet, bør der ikke være noget til hinder for, at Regeringen kan medvirke til en kortvarig løsning af det

mest akutte finansieringsbehov i en begrænset overgangsperiode.

Det har været hævdet, at Grønlands udtræden af EF måtte afgøres ved en folkeafstemning i Danmark. Synspunktet er uholdbart. Det ville formentlig føles både undertrykkende og udemokratisk, hvis vi først med Regeringens tilsagn erklærede, at beslutningen alene tilkom Grønland, og dernæst påtog os selv at afgøre sagen. – Bortset herfra er det i virkeligheden et spørgsmål om, hvilke interesser vi danskere har i Grønlands fortsatte EF-medlemskab, og hvem der varetager EFs interesser i at bevare Grønland som medlem. Grønlands medlemskab af EF i 1972 sammen med Danmark kan ikke med troværdighed påstås at have været nogen afgørende forudsætning for de danske vælgeres beslutning i sin tid. Når man derfor idag ønsker spørgsmålet lagt ud til folkeafstemning – et ret usædvanligt middel – må det være fordi der alligevel findes væsentlige og afgørende interesser i Grønlands forbliven i EF. Fra officiel side er der klart givet udtryk for, at sådanne interesser ikke findes eller i hvert fald ikke har været virksomme, og jeg må derfor efterlyse en redegørelse for, hvilke interesser der kan begrunde dette skridt, og hvem der har sådanne interesser.

Jeg anser med andre ord spørgsmålet

om Grønlands fortsatte EF-medlemskab for afgjort med Landstingets beslutning herom. Folkeafstemningen i Grønland har i denne forbindelse kun været formelt 'vejledende', men ret beset er denne konstruktion noget kunstig, for hvis landstinget træffer en afgørelse i strid med afstemningsresultatet, burde der straks udskrives nyvalg til Landstinget. Med det afstemningstema, som Landstinget selv formulerede i afstemningsloven, må det være givet, at Landstinget – i hvertfald politisk – er *forpligtet* til at efterkomme resultatet og melde Grønland ud af EF. – Landstinget må derfor sikre sin indflydelse på udformningen af forhandlingsresultatet mellem Regeringen og Kommission/Råd på en sådan måde, at disse forhandlinger ikke forsinkes som følge af, at Landstinget kun samles to gange om året. Dette kan enten ske ved etablering af en kontrolprocedure i stil med Folketingets Markedsudvalg, hvor det givne mandat løbende kan korrigeres, – eller ved indkaldelse til en ekstraordinær landstingssamling såsnart forhandlingsresultatet mellem Regeringen og EF foreligger. – Af denne grund er det så meget desto mere vigtigt, at såvel spørgsmålet om udmeldelsen som vilkårene for Grønlands fremtidige tilknytning kan foreligge samtidigt, og inden udløbet af 1982, når Rådet skal undertegne traktatændringerne.